

Nummer : 2009/36
Datum : 22 september 2009
Aan : Tweede Kamer

Aanvullende toelichting op CPB-rapport Economische gevolgen beoogde aanpassing Winkeltijdenwet

1 Inleiding en samenvatting

Op 8 september jl. heeft het CPB het rapport *Economische gevolgen beoogde aanpassing Winkeltijdenwet* gepubliceerd. Detailhandel Nederland heeft kritiek geuit op de aanpak van en conclusies uit het onderzoek. Ten eerste zou een bron waarop het CPB zich baseert, namelijk de reisgids Lonely Planet, zich niet lenen voor dit onderzoek. Ten tweede is de omzet van winkels op koopzondagen niet onderzocht en niet meegewogen om de werkgelegenheidseffecten in te schatten. Tot slot zou het CPB niet weten hoeveel koopzondagen gaan verdwijnen. Zelf schat Detailhandel Nederland dat de banen van 24 000 mensen op de tocht komen te staan door de aanpassing in de Winkeltijdenwet. Het CPB zou daarbij vergeten hebben dat het vaak om deeltijdbanen gaat.

Deze notitie bevat een korte nadere toelichting op het onderzoek aan de hand van de genoemde kritiekpunten. Samenvattend:

- Vanzelfsprekend is de Lonely Planet-gids niet bepalend voor het al dan niet toestaan van een beroep op de toerismebepaling. In het onderzoek is deze gids, samen met gegevens over de hoteldichtheid, alleen gebruikt als benadering voor het aantal gemeenten die met succes een beroep hierop zouden kunnen doen.
- Het aantal koopzondagen dat gaat verdwijnen hangt uiteindelijk vooral af van de besluitvorming in individuele gemeenten. Voor het onderzoek is een onderbouwde schatting gemaakt. Niemand kan nu met zekerheid zeggen hoeveel koopzondagen zullen verdwijnen.
- Het CPB-rapport geeft wel degelijk aan dat het gaat om deeltijdbanen. Er zijn grote verschillen: sommige winkelmedewerkers werken alleen op zondagen, anderen juist voltijds, waaronder op zondagen. Om te weten hoeveel arbeidsjaren er in totaal verloren gaan zijn de uren die mensen niet meer op zondagen werken opgeteld, tot 2000 voltijdbanen. De 24 000 deeltijdbanen die

Detailhandel Nederland noemt, komen overeen met zo'n 4000 voltijdbanen. Het verschil van inzicht betreft dus niet 24 000 versus 2000 *banen*, maar 4000 versus 2000 *arbeidsjaren* die verloren kunnen gaan.

- De omzet op koopzondagen gaat niet geheel verloren. Vermindering van het aantal koopzondagen zal ertoe leiden dat sommige mensen hun boodschappen gaan doen op andere dagen van de week. Andere consumenten zullen op zondag uitwijken naar gemeenten die die dag wel een koopzondag hebben. Dit betekent dus dat niet alle werkgelegenheid die er nu op zondag is, ook echt verloren gaat. Voor een belangrijk deel zal er sprake zijn van verschuiving naar andere tijden en plaatsen. Om die reden vermindert de werkgelegenheid uiteindelijk hooguit met enkele honderden arbeidsjaren, een aanzienlijk kleiner effect dus dan het initiële effect van 2000 arbeidsjaren.

2 Toerismebepaling en het Lonely Planet-criterium

De aanpassing van de Winkeltijdenwet raakt alleen gemeenten die momenteel een toeristisch regime hebben en meer dan twaalf koopzondagen per jaar. Op dit moment doen zo'n 60 gemeenten daadwerkelijk een beroep op de toerismebepaling. Naar verwachting zullen de meeste hiervan dat ook blijven doen onder de aangescherpte bepaling. We weten niet exact hoeveel gemeenten in de toekomst door het wetsvoorstel terug moeten naar twaalf koopzondagen. Het is aan de gemeenten zelf om in de toekomst met succes een beroep te doen op de aangescherpte toerismebepaling. Als benadering voor de kansrijkheid van een dergelijk beroep heeft het CPB aangenomen dat gemeenten die in de internationale toeristengids Lonely Planet over Nederland staan genoemd of die een hoge hoteldichtheid hebben op basis van booking.com met succes een beroep kunnen doen op de aangescherpte toerismebepaling. Het voordeel van deze benadering in het onderzoek is dat het verifieerbare bronnen zijn.

3 Aantal koopzondagen en initieel werkgelegenheidseffect

Door de aanscherping van de toerismebepaling zal het aantal koopzondagen naar verwachting van het CPB met ongeveer 700 kunnen dalen vergeleken met de circa 6000 koopzondagen die er nu in totaal zijn, ofwel een vermindering van het aantal koopzondagen met 12%. Het CPB heeft deze schatting van 700 koopzondagen op de volgende manier berekend. Er zijn nu 57 gemeenten die een beroep doen op de toerismebepaling. Daarvan hebben 20 gemeenten geen toeristisch karakter volgens de gebruikte maatstaven (vermelding in Lonely Planet of grote hoteldichtheid). In deze 20 gemeenten zijn er in totaal 700 koopzondagen meer dan zonder een beroep op de toerismebepaling zou mogen, d.w.z. 12 per jaar per gemeente.

De daling van het aantal koopzondagen zorgt voor een daling van het totaal aantal openingsuren per jaar van alle winkels met een kwart procent. Het gaat daarmee ook slechts om een kwart procent van de totale werkgelegenheid in de detailhandel. De effecten van deze maatregel zijn dus relatief klein voor de detailhandel. Dit komt neer op 2000 arbeidsjaren als initieel effect, zonder rekening te houden met veranderend winkelgedrag.

Hoe Detailhandel Nederland zelf aan de schatting van 24 000 mensen komt, is het CPB niet duidelijk. Voor zover ons bekend is er geen rapport van de brancheorganisatie beschikbaar. Op een verzoek om verdere toelichting is ook geen reactie gekomen. Vooralsnog is de conclusie van Detailhandel Nederland dus moeilijk verifieerbaar.

Het verschil tussen het CPB-cijfer en dat van de brancheorganisatie is echter minder groot dan het op het eerste gezicht lijkt. Rekening houdend met het aantal uren dat de mensen in winkels gemiddeld op zondag werken (circa 6 uur), resulteren omgerekend naar voltijdbanen ongeveer 4 000 arbeidsjaren als we uitgaan van het cijfer van de Detailhandel Nederland. Hoewel op deze wijze het verschil kleiner is, ligt het CPB-cijfer voor het initieel effect wel 2000 arbeidsjaren lager.

4 Omzet tijdens koopzondagen

De omzet van winkels op koopzondagen is inderdaad niet onderzocht. Wel is deze informatie gevraagd aan Detailhandel Nederland, maar deze was niet beschikbaar. Overigens zegt de omzet van winkels op koopzondagen op zichzelf niet zo veel. Als een koopzondag verdwijnt wil dat niet zeggen dat de bijbehorende omzet volledig wegvalt. Consumenten zullen vrijwel evenveel in winkels blijven uitgeven als in bepaalde gemeenten de winkels op zondag op grond van de toeristische bepaling voortaan niet langer meer open zouden zijn. Sommige mensen zullen hun boodschappen dan gaan doen op een andere dag en/of op een koopavond. De totale omzet van winkels zal dus nauwelijks veranderen.

5 Werkgelegenheid op langere termijn

Vanwege verschuiving van aankopen naar andere tijden en plaatsen zullen de meeste van de betrokken winkelmedewerkers hun baan kunnen behouden en hooguit wat minder uren per week gaan werken als de zondagopenstelling vermindert. Winkelpersoneel dat toch ontslagen wordt zal veelal na enige tijd elders weer werk vinden, in de detailhandel of daarbuiten.

De werkgelegenheid zal op langere termijn met hooguit enkele honderden arbeidsjaren afnemen. Deze afname komt voor rekening van personen die alleen op zondag willen werken, zoals sommige studenten en scholieren, en zich niet langer meer aanbieden voor werk.